

istražujemo i stvaramo

Skočizvuk - glazbom i pokretom do cjelovite ličnosti

Elvira Happ,
profesorica udaraljki
Renato Happ,
profesor glazbene kulture

Članak opisuje kreativni sustav glazbeno-pokretnog izražavanja i stvaranja Skočizvuk koji obuhvaća metodički priručnik sa zbirkom glazbeno-pokretnih igara, sustav radionica za odgajatelje i implementaciju Skočizvuk pristupa u radu s djecom. Skočizvuk sustavom se želi potaknuti kreativnost odgajatelja s ciljem zadovoljavanja djetetove potrebe za igrom, koja je u službi njegova cjelovitog razvoja.

Multimedijalna predstava
Elvire Happ Skips II

TOMISLAV KOVAČIĆ

Dijete Vrtač Obitelj **12** broj 56 - ljeto 2009.

istražujemo i stvaramo

U Skočizvuk sustavu polazimo od djeteta, njegovih osjetila, emocija i intelekta koristeći sinkretički¹ pristup. Osnovna ideja sinkretičkog pristupa glazbi i pokretu jest oslobađanje kreativne energije djeteta te stjecanje doživljaja igrom kojom će ono lakše moći osvijestiti svoje tijelo, razvijati vještine, osjećaje i sposobnosti. Naše glazbeno iskustvo ukazalo nam je na nužnost osmišljavanja sinkretičkoga kreativnog odgoja od najranije dječje dobi. Usredotočili smo se na osnovne zajedničke elemente glazbe i pokreta koje u raznim igrama osvježujemo i iskustveno doživljavamo pokretom, glasom i udaraljka.

Kako je nastajao Skočizvuk sustav?

Skočizvuk sustav nastajao je 1998. godine, kad smo započeli s prvim radionicama za odgajatelje na Danima dječjih vrtića u Zagrebu, Splitu, Čakovcu i Puli.

'... postoji pokret – iskok - skip koji nas jedini može usrećiti. Ključ je u neposrednosti no nju nije lako naučiti. Ima nekih recepata, nekih učenja kako to lakše postići, ali uzalud – to je samo mizerno mistificiranje...' (predgovor Marine Viculin multimedijalnoj predstavi Skips II iz 2001. godine).

Nakon Skipsa, Elvirine autorske udaraljkaško-plesne predstave u kojoj je počela sve intenzivnije promišljati odnose u glazbi i pokretu, uočili smo da je ovo vrlo opsežno i zanimljivo područje vrijedno pomnijeg istraživanja. Tada počinjemo stvarati Skočizvuk² - kreativni sustav glazbeno pokretnog izražavanja.

Po izlasku knjige Skočizvuk 2004. godine utemeljili smo sustav praktičnih radionica. Do sada smo održali više od stotinu radionica diljem Hrvatske na kojima su polaznice svojim sugestijama utjecale na oblikovanje sustava Skočizvuk radionica.

Igra je svojstvena čovjeku, dok mu je rad samo sredstvo kojim dolazi do igračaka.

Čovjek se igra cijeloga života, samo se igračke mijenjaju.

Elvira i Renato Happ

Metodički priručnik Skočizvuk

Skočizvuk je metodički priručnik i zbirka glazbeno-pokretnih igara s interaktivnim audio CD-om. Podijeljen je na četiri dijela (metodička područja, audio CD Skočizvuk, igre, završni dio) koja ćemo ukratko predstaviti.

U prvom dijelu knjige predstavljena su metodička područja: pokret, glas, udaraljke, tempo, ritam, dinamika, memorija, improvizacija koja su obrađena kroz stotinu igara poredanih od lakših prema težima.

Pokretima tijela djeteta od prvih trenutaka života iskazuje svoje potrebe. Za njegov duhovni, emocionalni, intelektualni i tjelesni razvoj nužno je očuvati, poticati i razvijati prirodan, blizak odnos s tijelom, što se najprirodnije postiže igrom.

Glas kao jedno od sredstava izraza, vrlo je važan u sveukupnom razvoju osobnosti, koja načinom na koji govori ili pjeva kazuje i o svom emocionalnom stanju i o svom karakteru. Glazbene kvalitete jezika i govora koje djeca spontano rabe u svojim igrama glasom upućuju na uporabu ritmova riječi za obradu glazbenih ritmova.

Udaraljke su idealno sredstvo za kreiranje sinkretičkih igara glazbe i pokreta zbog njihova prirodnoga sinkretičkog

karaktera. Svojom su veličinom, gradom i načinima sviranja prilagođene djeci različite dobi, a mnoge udaraljke možemo izraditi i sami. Zbog različitih načina sviranja i uporabe mogu se sinkretički upotrijebiti u plesu, glazbi i scenskim igrama.

Tempo je zajednički element glazbe, pokreta i govora. Osnovni je organizacijski element koji ujedinjuje sve izražajne elemente u cjelinu. Vrlo je važan za kreiranje određene atmosfere, karaktera, a povezan je i s izražavanjem raznih afektivnih stanja.

Ritam je osnovi izražajni element glazbe i pokreta, stoga smo mu u igrama pristupili sinkretički. U igrama ritma kao sredstvo izražavanja najčešće je pljeskanje, tjelo-glazba, sviranje, glas i pokret kojima upoznajemo i uvježbavamo ritamske figure, primjenjujući načelo asociiranja tako da ih prepoznamo u jezičnim figurama.

Dinamika je vrlo važno izražajno sredstvo glazbe i pokreta koje proizlazi iz same prirode zvuka i pokreta. Izražajne mogućnosti dinamike, dinamički kontrasti, njihove jedva primjetljive razlike u porastu i opadanju snage nisu prisutne samo u umjetničkom izražavanju nego i u običnom životu.

Memorija je nezaobilazna za život, stjecanje znanja i vještina, odnosno za uspostavu osobnog identiteta, stoga je moramo razvijati, unapređivati i čuvati. Sinkretički karakter igara psihofizički aktivira cjelokupnu osobu, što rezultira iskustvom, a ono je temelj uspješnoga i trajnoga memoriranja.

Improvizacija ima vrlo često obilježja igre, ali i obratno, igra ima obilježja improvizacije. Zajednička su im obilježja sloboda izražavanja i kreativnost. Improvizacijom možemo otkriti vlastiti urođeni ritam i izraziti svoj unutrašnji život, što može rezultirati velikim oslobađanjem kreativne energije i upoznavanjem sebe i svojih sposobnosti.

1 Sinkretizam (grč. jedinstvenost, neraščlanjivost), osnovno je obilježje dječje igre, dječjeg doživljavanja svijeta, stoga smo ga primijenili kao temeljno načelo u oblikovanju glazbeno-pokretnih igara.

2 Nazivom Skočizvuk simbolički je predložena nerazdvojenost u kreativnom izražavanju pokretom i glazbom.

istražujemo i stvaramo

Skočizvuk radionicama se razvija kreativnost polaznika u izražavanju glazbom i pokretom

Drugi dio knjige sadrži tekst o interaktivnom audio CD-u *Skočizvuk*, raspored glazbenih brojeva i kazalo zvučnih primjera u igrama.

Audio CD *Skočizvuk* integralni je dio ovoga priručnika i s njim čini zaokruženu metodičku cjelinu. Igre u priručniku, kao i glazbeni brojevi s CD-a, zamišljeni su kao kreativan poticaj u samostalnom stvaranju glazbeno-pokretnih igara.

Treći dio knjige sadrži metodički redosljed svih igara i same igre.

Metodičkim redosljedom stotinu igara poštuje se načelo postupnosti s obzirom na sinkretičku povezanost igara na raznim razinama s metodičkim područjima. Slojevitost sinkretičke povezanosti igara i metodičkih područja te njihovu kreativnu uporabu predočit ćemo uspoređujući prvu i stotu igru.

U igri *Osluškivanje* br. 1, ponirući u sebe i svijet oko sebe možemo osluškivati tišinu i zvukove u tišini, a u *Mojoj novoj*

igri br. 100, spajajući osobno iskustvo i svijet koji nas okružuje mijenjamo sebe, a samim time i svijet oko sebe. Opažanje, istraživanje i otvorenost forme možemo primijetiti u obje igre, dok su razlike u odnosu prema opaženom, prema sebi i okolini, te u vanjskoj i unutarnjoj motivaciji. U prvoj igri cilj je doživjeti tišinu i zvukove koji nam mogu poslužiti kao kreativni vanjski impuls za nove igre, a u stotoj igri krećemo od vlastitog kreativnog impulsa, od vlastitog identiteta kojeg kreativno suprotstavljamo okolini.

Kao rezultat igara svako iskustvo je jednako vrijedno, kao i njegova kreativna interpretacija i primjena u osmišljavanju novih igara. Da bismo to postigli, potrebno je kreirati poticajne, ali nužno minimalno definirane situacije, baš kako je to planirano u prvoj i stotoj igri.

Zbirku igara i sinkretički princip na kojem počiva naš metodički pristup ilustrirat

ćemo *Skočizvuk* igrom *Umišljena stonoga* iz metodičkog područja *Pokreta* u kojoj je cilj oblikovati pokrete nogama.

U metodičkoj uputi naveli smo neke od mogućih načina realizacije igre.

Za oblikovanje pokreta nogu nužno je razvijati koordinaciju i spretnost. Istražimo načine oblikovanja pokreta nogama i uvježbajmo ih u sjedećem, ležećem i stojećem stavu oblikovanjem slova, raznih figura, likova...

Za osvježavanje oblikovanja pokreta možemo se koristiti udaraljka tako da:

1. sviramo ritmove (npr. voditelj igre svira kratke i jednostavne ritmove koje djeca ponavljaju udaranjem nogama o pod ili noge o nogu i trešnjom nogu);
2. nečujno pokrećemo noge s pričvršćenim treslicama (npr. sjednemo na pod, dignemo noge i izvodimo zadane pokrete).

Kreativan princip u ovoj igri prepoznatljiv je u:

1. dječjem kreativnom rješavanju zadataka (slobodno istražiti kako i gdje pričvrstiti udaraljku na nozi, kako kružno pokretati noge tako da udaraljke ne proizvode zvuk...);
2. kreativnom metodičkom pristupu odgajatelja (uočavanje nastalih pokreta i njihovo korištenje u plesu, prepoznavanje kreativnog potencijala rezultata i situacija, npr. drukčiji, neobičan, originalan način sviranja udaraljki, koji mogu poslužiti za nove igre s novim ciljevima).

Ovom igrom predočili smo:

1. sinkretizam glazbe i pokreta,
2. sinkretizam metodičkih područja (pokreta, ritma, udaraljki, memorije),
3. sinkretizam igre i života (u svakodnevnom životu: nogomet, vožnja bicikla, ples).

U četvrtom, završnom dijelu nalaze se pogovor, sažetak na engleskom jeziku, abecedno kazalo igara, pojmovnik i popis literature.

istražujemo i stvaramo

Sustav Skočizvuk radionica

Skočizvuk radionice permanentnog usavršavanja u kreativnom izražavanju glazbom i pokretom namijenjene su odgajateljima u dječjim vrtićima, učiteljima i roditeljima te voditeljima kreativnih radionica. Njihov je cilj osposobiti odgajatelje da postanu samostalni i kompetentni kreatori glazbeno-pokretnih aktivnosti i evaluatori metodičkih postupaka kojima se potiče razvoj kreativnih sposobnosti i prirodan cjelovit razvoj djeteta. Sustav Skočizvuk radionica obuhvaća radionice metodičkih područja, implementacijske radionice i evaluacijske radionice.

Skočizvuk radionice metodičkih područja

Skočizvuk radionice metodičkih područja su praktične, emocionalno i tjelesno zahtjevne i temelje se na cjelovitom iskustvenom učenju. Radionice su prvenstveno namijenjene razvijanju kreativnosti polaznika u izražavanju glazbom i pokretom. Stjecanjem kompetentnosti na tom području omogućujemo odgajatelju postizanje kvalitetnijih rezultata u poticanju razvoja sposobnosti djeteta.

Način rada, organizacija i tijek radionice

Svaka radionica počinje igrom opuštanja kako bi se stvorila poticajna atmosfera za igru. Na radionicama polaznici 'igraju ulogu djeteta', a voditelji 'igraju ulogu odgajatelja'. Razine ciljeva i zahtjevnost igara prilagođavamo stvarnoj dobi polaznika i njihovim trenutačnim sposobnostima. Cijeli tijek radionice organiziran je tako da se izmjenjuju blokovi igara s većim mentalnim angažmanom s onima koje traže veću fizičku aktivnost što omogućuje optimalno raspoređivanje energije svih učesnika.

Evaluacijske radionice

Namijenjene su osvješćivanju iskustava i metodičkih postupaka sa Skočizvuk radionica, vrednovanju i samovrednova-

nju primjerenosti metodičkih postupaka u ostvarivanju postavljenih ciljeva te pripremi za implementaciju Skočizvuk pristupa u radu s djecom. Raspravom i pisanim obrascima (priprema, listići za analizu), analiziramo video i audio zapise sa radionica i implementacije Skočizvuk pristupa u radu s djecom. Cilj evaluacijskih radionica je vrednovanje razine kompetencija u sinkretičkom izražavanju glazbom i pokretom i samovrednovanje metodičkih kompetencija primjene Skočizvuk pristupa u radu s djecom.

Implementacijske radionice Skočizvuk pristupa u radu s djecom

Osnovna svrha i cilj implementacijskih radionica je povećati kompetenciju odga-

jatelja, obogatiti njihovu metodičku kreativnost te integrirati Skočizvuk pristup u odgojno-obrazovni kurikulum. Implementaciju provodimo kroz pet faza:

1. *Dogovor* – na Skočizvuk radionicama metodičkih područja izabiremo koje ćemo ciljeve igara implementirati;
2. *Valorizacija Skočizvuk pripreme* – na evaluacijskim radionicama zajedno po potrebi dorađujemo i mijenjamo pripremu;
3. *Prezentacija implementacije* – odgajateljice s djecom izvode dogovorene igre koje bilježimo videozapisom;
4. *Osvrt* – neposredno nakon implementacije zajedno komentiramo kvalitetu implementacije;

Nakon primjene Skočizvuk pristupa odgajateljice su primijetile da djeca bitno više samoinicijativno biraju glazbene aktivnosti

istražujemo i stvaramo

5. *Evaluacija videozapisa* – na evaluacijskim radionicama zajedno valoriziramo videozapise implementacija.

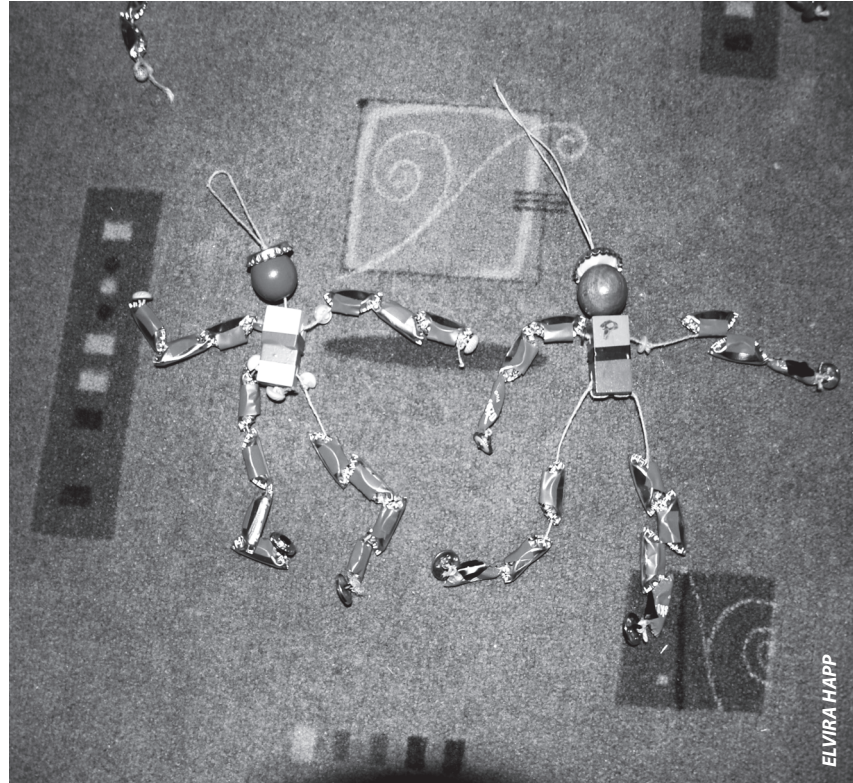
Kvalitetna provedba ciljeva *Skočizvuk* igara ovisi o dobrom planiranju i dobroj prilagodbi, biološkim predispozicijama i razvojnim sposobnostima djece, integraciji s ostalim razvojnim područjima kao i o potrebnim materijalno organizacijskim uvjetima za njegovu provedbu. Prateći reakcije odgajateljica na *Skočizvuk* edukaciju, prepoznali smo potrebu povezivanja općih metodičkih znanja sa sinkretičkim *Skočizvuk* pristupom u ostvarivanju integriranog kurikulumu.

Osvrt odgajateljica na primjenu *Skočizvuk* pristupa u praksi

Većina odgajateljica procjenjuje da djeca s obzirom na *Skočizvuk* pristup bitno više samoinicijativno biraju glazbene aktivnosti, a posebno ističu senzibiliziranost djece u prepoznavanju kvalitetnih zvukova iz okoline. Posebno vrijednim odgajateljice procjenjuju prirodno povezivanje glazbe i pokreta koje kreativnom uporabom pridonosi boljem razvoju glazbenih sposobnosti, bogaćenju rječnika i poticanju govora. Prve promjene su bile vidljive i u prostornom kontekstu. Glazbeni centri su obogaćeni udaraljka koje su izradila djeca, roditelji i odgajateljice. Izrada glazbala potaknula je djecu na istraživanje zvuka i izražavanje zvukom. Istaknule su da su im brojna nova i raznovrsna iskustva srušila mnoge predrasude, stereotipe i komplekse u glazbeno-pokretnom izražavanju, a nove kreativne metode ukazale na potrebu za kontinuiranim usavršavanjem kako bi ih mogle kreativno primijeniti u neposrednom odgojno-obrazovnom procesu.

Dječji vrtić Špansko, Zagreb

Suzana Pinević, odgajateljica starije jasličke skupine, zapaža: *Zbog atraktivnog Glazbenog centra, raznolike ponude glazbenih instrumenata, djeca češće no inače dolaze samostalno u taj centar i istražuju zvukove.*

Nakon prve glazbene igraonice roditelji su postali aktivni sudionici u prikupljanju materijala i izradi instrumenata, kao i otkrivanju zvukova koje ti instrumenti 'proizvode'

Zlatica Kovačević, odgajateljica mlađe vrtičke skupine, posebno ističe kvalitetnu suradnju s roditeljima: *Nakon prve glazbene igraonice na kojoj su se upoznali s programom, roditelji su se oduševili kreativnošću djece. Postali su aktivni sudionici u prikupljanju materijala, izradi instrumenata, kao i otkrivanju zvukova koje ti instrumenti 'proizvode'.*

Dubravka Čekolj, odgajateljica srednje vrtičke skupine, kaže: *Nakon što se neka igra odigra u skupini, pojedina je djeca sama iniciraju i okupljaju drugu djecu oko sebe kako bi ponovili i nadogradili odigranu igru.*

Komentari i mišljenja roditelja: *Iznenadjeni smo količinom izrađenih glazbala i njihovim zvukom; naše dijete sada i doma svira po stolu i pjeva, istražuje kako koji predmet zvuči.*

Dječji vrtić Radost, Split

Egidija Bitanga: *U igri Bojalica iz metodičkog područja glasa prepoznala sam vrijednost glazbene igre za vježbu muskulature lica kod katatoničnog djeteta.*

Ljubica Jahoda: *Budući da lošije intoniram, mislila sam da se nikada neću moći baviti glasom, a sada sam otkrila toliko novih načina glazbenog izražavanja.*

Branka Milaković: *Često i sama koristim razne tehnike opuštanja, ali sam igrajući igru Mišić Miško, kojoj je cilj osvijestiti napetost i opuštenost tijela, otkrila potrebu djece za opuštanjem.*

Skočizvuk je živi organizam

U pristupu djetetu, glazbi i pokretu, nismo htjeli davati gotove odgovore na to što dijete treba znati, kakvo mora biti i koje sposobnosti treba imati, već ga osposobiti

istražujemo i stvaramo

Elvira Happ

Diplomirala je glazbenu kulturu i udaraljke na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Još kao učenica osnovne škole svirala je bubnjeve u rock grupi *Stidljiva ljubičica*, s kojom je snimila dvije LP ploče i tri singla. Dobitnica je prve nagrade 'Radio podij', diplome 'Darko Lukić' i nagrade 'Josip Slavenski' kao članica kvarteta 'Su-

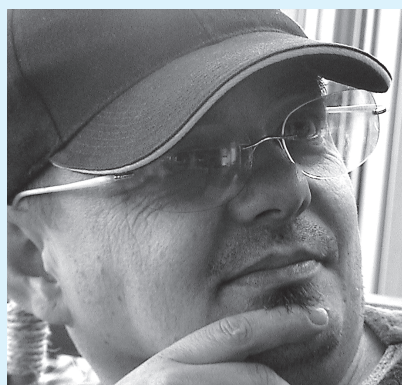

percussion'. Održala je niz udaraljkaških recitala i koncerata u zemlji i inozemstvu (Zagreb, Pariz, Valencija...). Autorica je plesno-udaraljkaških predstava *Skips I*, *Skips II* i *Skips III*. Sudjeluje u raznim multimedijalnim projektima. Koautorica je i izvođačica glazbe u brojnim igranim i dokumentarnim filmovima (Đuka Begović, Dora Pejačević, Nebo, sateliti, Zaboravljeni...). Kao udaraljkašica snimala je i koncertirala s mnogim istaknutim ansamblima, grupama, orkestrima i glazbenicima (Supercussion, Zagrebački gitarski trio, Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, HNK u Zagrebu, Zagrebačko kazalište Komedija, Simfonijski orkestar HV, M. Prohaska, S. Horvat, R. Radica, M. Kelemen, L. Bajuk, Grupa Legen i Parni valjak, KUD Oštrc-Rude...). Voditeljica je seminara i kreativnih radionica *Glazbom i pokretom do cjelovite ličnosti*. Studijski

se usavršavala kod Johna Bergama u SAD-u te na majstorskim tečajevima Siegfrieda Finka i Jeana Geoffroya. Profesorica je udaraljki na Srednjoj glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog u Zagrebu.

Renato Happ

Diplomirao je glazbenu kulturu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te crkvenu glazbu na Institutu za crkvenu glazbu 'Albe Vidaković' Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Kao srednjoškolac i student bio je pjevač u grupi *Stidljiva ljubičica*, s kojom je snimio dvije LP ploče i tri singla. Predaje

glazbenu umjetnost u gimnaziji Ivana Zakmardija Dijankovečkoga u Križevcima i Srednjoj školi Vrbovec. Djelovao je kao korepetitor, zborovođa i orguljaš u raznim ansamblima i zborovima. Kao profesor savjetnik radio je na stručnim poslovima rasterećenja programa glazbene umjetnosti u gimnaziji i pripremanju nacionalnih ispita i državne mature iz glazbene umjetnosti u gimnaziji. U posljednje vrijeme bavi se uporabom informatičke tehnologije u glazbenom obrazovanju i pedagoško-istraživačkim radom kojim želi predstaviti svoja pedagoška iskustva. Ovaj rad rezultirao je pisanjem pedagoških članaka i vođenjem stručnih seminara te kreativnih radionica glazbe i pokreta.

da samo postavlja pitanja i traži odgovore na njih. Skočizvuk sustav je oblikovan poput živog organizma koji se stalno mijenja i prilagođava. Kompatibilan je i komplementaran s raznim odgojno-obrazovnim područjima i zbog toga se može prirodno integrirati u odgojno-obrazovni kurikulum jer je osmišljen kao poticaj za kreativnu primjenu.

U koliko počinjemo od vještina i stjecanja vještina, upitno je hoćemo li razviti kreativni izraz.

Može nam se dogoditi da izražavanje ostane samo na pukoj vještini. Tako nam se vrlo lako može dogoditi da sputamo djetetov kreativni proces vlastitim stereotipima koji su odraz našeg svjetonazora, estetike, etike... Lakoća primjene Skočizvuka počinje onda kad se počinjemo slobodno i kreativno igrati i igrom poticati razvoj kreativnih sposobnosti i prirodan cjelovit razvoj djeteta. Za primjenu Skočizvuka pristupa u radu s djecom potrebno je otkriti svoju kreativnost kako bi odgajatelj Skočizvuk prilagodio sebi, a ne sebe Skočizvuku. I na kraju, ili novom početku, pozivamo vas na novu igru.

MOJA NOVA IGRA³

*Čega nema,
toga nema.
Čega ima,
toga ima.*

*Čega ima,
toga nema.
Čega nema,
toga ima.*

Čega nema, to možete sami ostvariti ako to dovoljno želite. Čega ima, to možete mijenjati ili prihvatiti kao takvo. Sve može biti i ovakvo i onakvo.

³ Skočizvuk, str. 246, 247